ਨਵੀਨ @ਅਜੇ

ਬਨਾਮ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 489-490)

ਅਕਤੂਬਰ 19,2023

[ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਈ, ਪਮਿਡੀਗੰਤਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ *, ਜੇ. ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਧਾਰਾ. 302-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ-ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੂਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਮਾਲਕੀਃ

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ-ਜਦੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 293 Cr.P.C ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੂਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਾਹਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ-ਦੋਸ਼ੀ, ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਖੁਦ ਡਾਕਟਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ (Ex.P-72), ਇੱਕ ਵਿੱਚਦਿਨ

ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਮਾਹਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ – ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਹਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 8, 10, 21, 22]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ – ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮਾ – ਇਸਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ:

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਅਨੰਤ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ-ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ-ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਓਨਾ ਹੀ ਅਨਿਆਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹੈ-ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਵੇਗਾ। , ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਵਕੀਲ, ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ-ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ, ਗਵਾਹਾਂ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ, ਕਿ ਨਿੰਦਾ ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ-ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ, ਪੜ੍ਹਾਅ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ, ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅਰਥਹੀਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਅਵਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ-ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16]

ਸਿਧਾਂਤ/ਸਿਧਾਂਤ-ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। [ਪੈਰਾ 16,17]

ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 4 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 158: [2004] 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 1050 ; ਅਨੇਖੀਲਾਲ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2019)

20 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 196: ਰਾਹੁਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ (2023) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 83; ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਐੱਮ. ਪੀ. ਰਾਜ (2023) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 353: ਅਨਿਲ @ਐਂਥਨੀ ਅਰਿਕਸਵਾਮੀ ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 69: [2014] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 34-'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 489- 490*2019

2018 ਦੇ ਸੀਆਰਆਰ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 2018 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 3830 ਵਿੱਚ ਇੰਦੌਰ ਸਥਿਤ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 24.12.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਬੀ ਐਚ ਮਾਰਲਾਪੱਲੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਭਾਵੇਸ਼ ਸੇਠ, ਅਵਿਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੈਰਬ, ਹਰੀਨੀ ਰਘੁਪਤੀ, ਰਜਤ ਮਿੱਤਲ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਪਸ਼ੂਪਤੀ ਨਾਥ ਰਾਜ਼ਦਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਰਾਜ਼ਦਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੈਤ੍ਰੇਈ ਜਗਤ ਜੋਸ਼ੀ, ਪੁਲਕਿਤ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਸਤੀਕ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਤੋਮਰ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.

ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 363,366-ਏ, 376 (ਏ), 376 (2) (ਆਈ), 376 (2) (ਜੇ), 376 (ਕੇ), 376 (2) (ਕੇ), 376 (2) (ਐੱਮ), 302 ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3830 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਣਗੀਆਂ। ਸੈਕਸ਼ਨ 5 (ਐੱਮ), 5 (ਆਈ) ਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 2012 2 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਇੰਦੌਰ (ਐੱਮ. ਪੀ.) ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 87 ਵਿੱਚ ਪੀ. ਐੱਸ. ਸਰਾਫਾ, ਇੰਦੌਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਰਜਿਸਟਰਡ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 50 ਮਿਤੀ 20.04.2018 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਸੁਨੀਲ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਗੁਬਾਰੇ ਵੇਚਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜਵਾੜਾ, ਇੰਦੌਰ (ਐੱਮ. ਪੀ.) ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। 20.04.2018 ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ- ਸੁਨੀਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਜਵਾੜਾ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ 3:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ 3 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 4 ਦਿਨ ਸੀ, ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਸੋਨੂਬਾਈ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਸੁਨੀਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਜਾਗ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੁਨੀਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਸਰਾਫਾ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 50 (ਐਕਸ. ਪੀ-7) ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਕਰੀਬ 13.27 ਵਜੇ, ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀਪਕ ਜੈਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਐਮਜੀ ਰੋਡ, ਇੰਦੌਰ (ਐਮਪੀ) ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਨਾਥ ਪੈਲੇਸ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ 19733 ਦੀ ਧਾਰਾ 174 ਤਹਿਤ ਮਰਗ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲਾਸ਼ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸੁਨੀਲ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਡਾ. ਪੂਨਮ ਮਾਥੁਰ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-20) ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਕਾ. ਪੀ-53. ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਫੁਟੇਜ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ, ਰਸਾਇਣਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਿਪੋਰਟ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 27.04.2018 ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ 29 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਰਾਏ/ਰਸਾਇਣਕ ਰਿਪੋਰਟ/ਐੱਫ. ਐੱਸ. ਐੱਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਸਮੇਤ 78 ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਧਾਰਾ 396 Cr.P.C ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਭੇਜਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਬੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

5. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਸ੍ਰੀ ਰਜਤ ਮਿੱਤਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਬੀ. ਐਚ. ਮਾਰਲਾਪੱਲੇ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 (ਜਦੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ) ਤੋਂ 12 ਮਈ, 2018 (ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਤੱਕ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 ਤੋਂ 12 ਮਈ, 2018 ਤੱਕ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਰਿਪੋਰਟ (Ex.P-72) ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

7. ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 ਤੋਂ 12 ਮਈ, 2018 ਤੱਕ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ -

27.04.2018

- ਗਿਆਨ ਲਿਆ ਗਿਆ।

- ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।
- ਉਸੇ ਦਿਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਵਕੀਲ।
- ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ, ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ ‘ਤੇ ਬਹਿਸ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਦੋਸ਼ ‘ਤੇ ਬਹਿਸ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

28.04.2018

- ਚਾਰਜ ‘ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ।
- ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 294 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਇਸਤਗਾਸਾ ਨੇ 34 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

01.05.2018

- ਪੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

02.05.2018

- ਪੀਡਬਲਯੂ ਨੰਬਰ 5 ਤੋਂ 10 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ)

03.05.2018

- ਪੀਡਬਲਯੂ ਨੰ. 11 ਤੋਂ 15 ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ)

04.05.2018

- ਪੀਡਬਲਯੂ ਨੰ. 16 ਤੋਂ 20 ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ਸਟੇਟ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ, ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ, ਰੀਜਨਲ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ, ਝੁਮਰਘਾਟ, ਰਾਉ, ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵਿਸੇਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ, ਐਮਪੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਭਲਕੇ ਸੰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

05.05.2018

- ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨੰਬਰ 21 ਤੋਂ 25 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।
- ਹੋਰ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਰਾਹੀਂ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਗਵਾਹ-ਸੁਨੀਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਧਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਰਾਹੀਂ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਕਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ)।
- ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 07.05.2023 ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

07.05.2018

- ਪੀ ਡਬਲਿਊ ਨੰਬਰ 26 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।
- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

08.05.2018

- ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨੰਬਰ 27 ਤੋਂ 29 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

- ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।
- > ਕੇਸ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ

09.05.2018

- ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ
- ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਹਾਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

10.05.2018

- ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।
- ਇੱਕ ਰੱਖਿਆ ਬੰਦ.
- ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਬਹਿਸ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ)।
- ਅੰਤਮ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ।
- ਇਹ ਕੇਸ 12.05.2018 ਨੂੰ ਜੱਜਮੈਂਟ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

12.05.2018

- ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।
- ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ।
- ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ)।
- ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।
- ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ।

8. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ

ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ- ਸੁਨੀਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਧਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਕਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗਵਾਹ (ਸੁਨੀਲ) ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ. ਐੱਸ. ਐੱਲ. ਰਿਪੋਰਟ, ਵਿਸਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ 04.05.2018 ਉੱਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ Cr.P.C ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਆਈ. ਡੀ. 2 'ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਆਈ. ਡੀ. 3' ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ ਆਈ. ਡੀ. 1 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਕੇਸ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਉਸ ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਮ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅੰਤਮ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

10. ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ

ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਰਿਪੋਰਟ, ਐੱਫ. ਐੱਸ. ਐੱਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ 04.05.2018 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

11. ਬਸ਼ਿਰਾ ਬਨਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਯੂ. ਪੀ. 4 ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਲਗਭਗ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ 13 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 8 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ -

“8. ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੁਕਲਾ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਆਰਡਰ-ਸ਼ੀਟ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਵਕੀਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਚਾਰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਕੀਲ ਨੇ, ਬੇਸ਼ਕ, ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਨਿਯਮ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਮਿੱਤਰ ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾਮਾਤਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

9. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਰੀ ਵਿੱਚਃ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (1) ਅੱਲਾ ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਨਿਯਮ 228 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਨੇ ਉਦੋਂ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀਃ -

" ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਰਸਮੀ ਪਾਲਣਾ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। " ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਥਾਈ ਥੋਮਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਨੂੰ 2 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ 4 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਃ

"ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੂਲਜ਼ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਨਿਯਮ 21 ਤਹਿਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਤੋਂ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। "

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਪਰ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਸੀ। "

12. ਬਸ਼ਿਰਾ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ

ਹੋਏ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਰੱਦ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਵਾਪਸ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

13. ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ & ਓਰਸ. 5 ('ਬੈਸਟ ਬੇਕਰੀ ਕੇਸ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰੇ 38 ਤੋਂ 40 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨਃ -

“38. ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਜਾਂ ਢੁਕਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੱਥ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ; ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਭਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ। ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜੋ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਦੁਆਰਾ।

39. ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿੰਦਾ ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਿ ਦਿਖਾਵਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ, ਪੜ੍ਹਾਅ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ, ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

40. ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

14. ਅਨੇਖੀਲਾਲ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 6 ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬੈਸਟ ਬੇਕਰੀ (ਉੱਪਰ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾ 21 ਤੋਂ 23 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ -

"21. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੂੰ 19.02.2013 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ' ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਕੋਲ ਮੁਢਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਚਰਚਾ ਜਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕੇ, ਦੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

22. ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 227 ਅਤੇ 228 ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਤੇ 'ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੁਣਵਾਈ ਸਾਰਥਕ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰੁਟੀਨ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

23. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪਹੁੰਚ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਉਹ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਅਨੇਖਿਲਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਵੀ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 31 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

“31.1 ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯੁਕਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

31.2 ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

31.3 ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵਾਜਬ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

31.4 ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ”

15. ਬੈਸਟ ਬੇਕਰੀ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ, ਚੱਲ ਰਹੀ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ-ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਰਕ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ, ਪੀੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਤਿਕੋਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

16. ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਅਨੰਤ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ

ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੰਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਓਨਾ ਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜੱਜ, ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ, ਗਵਾਹਾਂ ਜਾਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇ ਪੱਖ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿੰਦਾ ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਿ ਦਿਖਾਵਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ, ਪੜ੍ਹਾਅ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ, ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅਰਥਹੀਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਅਵਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ

17. ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ "ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਤੱਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਅਪਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਜੱਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਆਭਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ, ਤਰਕ ਦਾ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੰਜਮਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੇ। ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ, ਬਰਛਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਆਵਾਜ਼, ਸਬੂਤ ਦੇ ਹਰ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਅਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

18. ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

"36. ਵਿਦਵਾਨ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਯਾਨੀ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਮਿਤੀ 18-4-2012 (ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀ-23/1) ਅਪਰਾਧਕ ਨਤੀਜੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ, ਇਹ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਰਾਏ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਸੰਭਾਵਤ ਮੁੱਲ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

38. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ 23 ਡਾ. ਬੀ. ਕੇ. ਮਹਾਪਾਤਰਾ, ਸੀ. ਐੱਫ. ਐੱਸ. ਐੱਲ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ) ਨੇ ਗਵਾਹ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਐਕਸਟੈਂਟ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ 23/ਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਰਿਕਾਰਡ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ 14-2-2012 ਅਤੇ 16-2-2012 ਉੱਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 27-2-2012 ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ CFSL ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਥਾਣੇ ਦੇ ਮਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਭਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

19. ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਓਰਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਬਨਾਮ. ਰਾਜ ਐੱਮ. ਪੀ. 8, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਸਬੂਤ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਇਕੱਤਰ, ਪੈਕ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਦੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ.

ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ, ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਛਿੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖੰਘਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ, ਨੱਕ ਜਾਂ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੂਹਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਡੀਐਨਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੈਵਿਕ ਨਮੂਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ, ਜੋ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀੜਤ, ਸ਼ੱਕੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪੈਕ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

20. ਅਨਿਲ @ਐਂਥਨੀ ਅਰਿਕਸਵਾਮੀ ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 9, ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ -

“18. ਡੀਓਕਸਾਈਰੀਬੋਨੁਕਲੀਕ ਐਸਿਡ, ਜਾਂ ਡੀਐਨਏ, ਇੱਕ ਅਣੂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੀਵਤ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਨੇਟਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਏਨਕੋਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਜੀਨੋਟਾਈਪ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਦਾਰਥ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਡੀ, ਖੂਨ, ਵੀਰਜ, ਥੁੱਕ, ਵਾਲ, ਚਮੜੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ, ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨੇ ਵੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਮਿਲੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨਮੂਨੇ ਇੱਕੋ ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ। ਡੀ. ਐੱਨ. ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

21. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਲਿੰਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿੰਕ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੇਨ ਡੀਐਨਏ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 293 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੂਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ

ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਕੋਲ ਮਾਹਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ, ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਖੁਦ ਰਿਪੋਰਟਾਂ (Ex.P-72) ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਡਾ. ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਕੈਥੋਲੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛੜੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਹਰਾਂ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੋਨ ਕਾਲ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

22. ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਥਾਰਟੀ, ਇੰਦੌਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

23. ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate